

ВСТУП

Процедура оскарження судових рішень є важливою складовою невід'ємного права особи на справедливий суд. Це право в самому загальному вигляді сформульовано у статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) і гарантує право на справедливий і публічний розгляд справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, при визначенні цивільних прав і обов'язків особи чи при розгляді будь-якого кримінального обвинувачення, що пред'являється особі.

Ключовими принципами статті 6 Конвенції є верховенство права та належне здійснення правосуддя. Ці принципи також є фундаментальними елементами права на справедливий суд. Не виключаючи можливість допущення помилок при відправленні судочинства, право на справедливий суд передбачає також й можливість їх усунення. Цей правовий постулат широко відомий у юридичній літературі, він визначає критерій ефективності судочинства, коли вона перш за все характеризується не відсутністю вірогідних судових помилок, а наявністю ефективних і досконалих способів їх усунення.

При цьому слід розуміти, що основним критерієм судового рішення в сенсі справедливого правосуддя є суворе дотримання принципу юридичної визначеності, що передбачає застосування правового положення *res iudicata*: рішення суду (останньої інстанції) має бути обов'язковим та остаточним.

Таким чином, завданням процедури оскарження судового рішення не є новий розгляд судової справи, як такий, а лише перевірка його на дотримання вимог чинного законодавства, основних прав і свобод людини, усунення у визначеному порядку вірогідних недоліків оскаржуваного рішення. І не більше того.

Це знайшло своє правове регулювання на рівні вітчизняного законодавства, зокрема у Конституції України в статті 129.

Конкретизуються ці доктринальні загальні норми чинним законодавством України у процесуальних кодексах, зокрема ЦПК України, КПК України, ГПК України, КАС України.

У цьому виданні прослідкуємо, як вирішуються питання щодо оскарження судових у адміністративному судочинстві за приписами чинного КАС України.

Пропонуємо цей посібник студентам юридичних факультетів, практикуючим правникам, широкому колу читачів.

1. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ ЩОДО ОСКАРЖЕННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ У АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Загальний порядок оскарження судових рішень обумовлений перш за все ст. 129 Конституції України, яка визначає основні засади судочинства в Україні. При цьому п. 8 вказаної статті гарантує забезпечення права на апеляційний перегляд справи та у визначених законом випадках - на касаційне оскарження судового рішення. Таке визначення права на оскарження судових рішень означає, поміж іншим, що апеляційний перегляд справи здійснюється без застережень, а у свою чергу право на касаційне оскарження судового рішення надається лише у визначених законом випадках.

Одним з пояснень такого правового поділу оскаржень судових рішень є те, що в апеляційному порядку оскаржуються судові рішення, які не набули законної сили, у той час в касаційному порядку оскаржуються рішення, які набули законної сили і щодо яких вже можуть застосовуватися заходи виконання.

Отже, у правовій науці за вищевказаним критерієм апеляційне оскарження судових рішень відносять до звичайних, а касаційне – до надзвичайних способів оскарження судових рішень.

Звертаємо увагу, що цей чіткий доктринальний поділ процедури оскарження судових рішень на рівні процесуального законодавства, зокрема КАС, законодавцем не зовсім дотриманий. Так, за приписами ст. 256 КАС ухвала суду (а це різновид судового рішення) набирає законної сили негайно після її проголошення, якщо інше не передбачено цим Кодексом. Ухвали, що постановлені судом поза межами судового засідання або в судовому засіданні у разі неявки всіх учасників справи, розгляду справи без повідомлення (виклику) учасників справи, набирають законної сили з моменту їх підписання суддею (суддями). В той самий час за приписами ст. 294 КАС ціла низка судових ухвал підлягають апеляційному оскарженню окремо від судового рішення. Таким чином, на практиці виходить, що в апеляційному порядку оскаржуються ухвали (судові рішення), які вже набрали законної сили, що суперечить суті апеляції в її науковому сенсі.

Апеляційний і касаційний розгляд судових рішень здійснюються судами різних інстанцій, відповідно при цьому здійснюється перехід повноважень

щодо розгляду справи від суду першої інстанції до судів наступних (вищих) інстанцій.

Слід зауважити, що адміністративному процесу не притаманний так званий ретрактаційний спосіб перегляду судових рішень на відміну від процесів цивільного і господарського, коли суд першої інстанції скасовує свої власні судові накази (судові рішення, що прийняті у наказному провадженні) чи заочні рішення.

2. ПРАВО НА АПЕЛЯЦІЙНЕ ОСКАРЖЕННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ У АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ ТА АПЕЛЯЦІЙНІ СУДИ

За приписами ч. 1 ст. 293 КАС України правом на апеляційне оскарження судових рішень користуються такі особи (суб'єкти):

- учасники справи;
- особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов'язки.

За приписами ст. 42 КАС учасниками справи в адміністративному судочинстві можуть є сторони, треті особи.

Вказані особи користуються правом на апеляційне оскарження судових рішень суду першої інстанції повністю або частково. Апеляційному оскарженню підлягають рішення судів першої інстанції та ухвали судів першої інстанції, що оскаржуються окремо від рішення суду. Інші ухвали судів оскаржуються разом з рішенням суду. Перелік ухвал, що оскаржуються окремо від рішення суду містить ст. 294 КАС. У поточній редакції це ухвали, що стосуються таких питань:

- 1) забезпечення доказів, відмови в забезпеченні доказів, скасування ухвали про забезпечення доказів;
- 2) забезпечення позову, заміни заходу забезпечення позову, скасування забезпечення позову, відмови у забезпеченні позову, відмови у заміні заходу забезпечення позову або скасуванні забезпечення позову;
- 3) повернення заяви позивачеві (заявникові);
- 4) відмови у відкритті провадження у справі;
- 5) відкриття провадження у справі з порушенням правил підсудності;
- 6) передачі справи на розгляд іншого суду;
- 7) відмови поновити або продовжити пропущений процесуальний строк;
- 8) затвердження умов примирення сторін;
- 9) призначення експертизи;
- 10) визначення розміру судових витрат;
- 11) зупинення провадження у справі;
- 12) залишення позову (заяви) без розгляду;
- 13) закриття провадження у справі;
- 14) внесення або відмови у внесенні виправлень у рішення;
- 15) відмови ухвалити додаткове рішення;
- 16) роз'яснення або відмови у роз'ясненні судового рішення;

17) відмови у відкритті провадження про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами;

18) відмови у поновленні пропущеного строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання;

19) відстрочення і розстрочення, зміни або встановлення способу і порядку виконання судового рішення;

20) заміни сторони у справі (процесуальне правонаступництво) або сторони виконавчого провадження;

21) повороту виконання рішення суду або відмови у повороті виконання рішення;

22) внесення чи відмови у внесенні виправлень до виконавчого документа, визнання чи відмови у визнанні виконавчого документа таким, що не підлягає виконанню;

23) окрема ухвала;

24) стягнення штрафу в порядку процесуального примусу;

25) накладення штрафу та інших питань судового контролю за виконанням судових рішень в адміністративних справах, постановлених судом відповідно до статті 382 цього Кодексу;

26) відмови у відкритті провадження за заявою про відновлення втраченого судового провадження;

27) відновлення або відмови у відновленні повністю або частково втраченого судового провадження.

Слід зауважити, що ч. 2 ст. 293 КАС визначає, що оскарження ухвал суду, які не передбачені статтею 294 цього Кодексу, окремо від рішення суду не допускається.

Правовий статус осіб, які не є учасниками справи, але щодо яких суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов'язки, міняється після відкриття апеляційного провадження за їх скаргою. В такому випадку такі особи набувають процесуальні права і несуть процесуальні обов'язки учасника справи.

Як вже було зазначено, право на апеляційне оскарження є правом беззаперечним, але їм слід користуватися тільки у чітко визначеним КАС способом, у належні строки та у визначеному порядку. Згідно з чинним процесуальним законодавством суд апеляційної інстанції залишає за собою право повернути апеляційну скаргу без розгляду у випадку порушення порядку подання такої скарги.

Зміст

ВСТУП	3
1. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ ЩОДО ОСКАРЖЕННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ У АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ	5
2. ПРАВО НА АПЕЛЯЦІЙНЕ ОСКАРЖЕННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ У АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ ТА АПЕЛЯЦІЙНІ СУДИ	7
3. СТРОК НА АПЕЛЯЦІЙНЕ ОСКАРЖЕННЯ СУДОВОГО РІШЕННЯ І ПОРЯДОК ПОДАННЯ АПЕЛЯЦІЙНОЇ СКАРГИ У АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ	10
4. ВИМОГИ ДО ФОРМИ І ЗМІСТУ АПЕЛЯЦІЙНОЇ СКАРГИ У АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ ТА НАСЛІДКИ ПОДАННЯ АПЕЛЯЦІЙНОЇ СКАРГИ	15
5. АПЕЛЯЦІЙНЕ ПРОВАДЖЕННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ	20
6. ПРАВО НА КАСАЦІЙНЕ ОСКАРЖЕННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ У АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ ТА КАСАЦІЙНИЙ СУД	25
7. ПОРЯДОК ПОДАННЯ КАСАЦІЙНОЇ СКАРГИ У АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ ТА НАСЛІДКИ ЇЇ ПОДАННЯ ..	28
8. КАСЦІЙНЕ ПРОВАДЖЕННЯ У АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ	33
9. ЗРАЗКИ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДОКУМЕНТІВ	37
ЗРАЗОК АПЕЛЯЦІЙНОЇ СКАРГИ	37
ЗРАЗКИ ЗАЯВ З ІНШИХ І ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ПИТАНЬ	40
ЗРАЗОК ЗАЯВИ ПРО ВІДКЛИКАННЯ АПЕЛЯЦІЙНОЇ СКАРГИ	40
РАЗОК ЗАЯВИ ПРО РОЗГЛЯД СПРАВИ У СУДОВОМУ ЗАСІДАННІ ...	41

ЗРАЗОК КЛОПОТАННЯ ПРО НАДАННЯ ДОЗВОЛУ НА ТРАНСЛЯЦІЮ СУДОВОГО ЗАСІДАННЯ	42
ЗРАЗОК КАСАЦІЙНОЇ СКАРГИ НА РІШЕННЯ СУДУ ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ ТА УХВАЛУ АПЕЛЯЦІЙНОГО СУДУ	43
10. СУДОВА ПРАКТИКА СУДІВ АПЕЛЯЦІЙНОЇ ТА КАСАЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЙ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ	49
11. НОРМАТИВНА БАЗА.....	182